ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI VAZIRLIGI

O'zbekiston Milliy Pedagogika Universiteti

13.00.00 Pedagogika fanlari
13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
13.00.03 Maxsus pedagogika
13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohalari va bosqichlari bo'yicha)
13.00.07 Ta'limda menejment
13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
07.00.00 Tarix fanlari
19.00.00 Psixologiya fanlari
01.00.00 Fizika-matematika fanlari
02.00.00 Kimyo fanlari
03.00.00 Biologiya fanlari
09.00.00 Falsafa fanlari
10.00.00 Filologiya fanlari
11.00.00 Geografiya fanlari

№3(1)
2026

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 458 sahifa,
2-mart, 2026-yil.

BOSH MUHARRIR:
Karimova E'zoza Gapirjanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:
Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI
Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD),dotsent
Doniyorov S. M. –"Yangi O'zbekiston" va "Pravda Vostoka" gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari nomzodi (PhD)
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ
Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:
Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:
Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:
Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician
Shoumarov G'. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician
Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor
Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Shermuhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor
Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor
Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor
Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor
Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)
Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)
Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)
Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)
Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)
Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)
Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor
Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor
Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)
Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor
Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor
Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor
Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor
Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service
Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor
Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)
Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor
Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor
Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the Editorial Board of the newspapers "Yangi Uzbekiston" and "Pravda Vostoka", Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Candidate of Philological Sciences (PhD)
Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor
Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics
Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor
Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region
Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences
Vakhobov Anvar Abdusattor oglu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:
Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:
- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):
- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan **№C-5669363** reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

O'zbek oilalarida ona-bola munosabatlari va ularning oilaviy emotsional muhitni shakllantirishdagi ahamiyati 18
Abdullayeva Dilbar Ubaydullayevna

O'quvchi yoshlarda sog'lom turmush tarzini shakllantirish – ijtimoiy-pedagogik muammo sifatida 22
Mirzayeva Faroxat Odiljonovna

Raqamli muhit ta'sirida bolalar psixikasidagi transformatsiya jarayonlari 30
Abdullayeva Sh. H.

Turli yosh davrlaridagi shaxslarda o'zini o'zi faollashtirish xususiyatlarining tafovutlanishi 33
Qurbonboyev Azimbek Nazirboy o'g'li

Bolalarni maktab ta'limiga intellektual tayyorlash va vitagen tajribasini rivojlantirishga metodik yondashuvlar 37
Abdullayeva Feruza Shavkatovna

Boshlang'ich sinflarda tabiiy fanlarni steam asosida o'qitishning interfaol metodlari 42
Aliqarshiyeva Durdona Sharofiddin qizi

O'simliklar guruhlari mavzusini o'quvchilarga tushuntirishda interfaol metod va vositalardan foydalanishning samaradorligi 49
Dehqonboyev Muhammad To'lqin o'g'li

Kichik maktab yoshidagi shaxsda ma'naviy-axloqiy qadriyatlarni rivojlantirishning pedagogik shartlari 55
Jo'rayev Avazbek Umar o'g'li

Matematika o'qitish jarayonida o'quvchilarning mantiqiy kompetentligini shakllantirish 59
Kalandarova Maxliyo Aslonovna

Raqamli ta'lim sharoitida bo'lajak o'qituvchilarni pedagogik madaniyatini rivojlantirishda raqamli ta'lim imokoniyatlaridan samarali foydalanish 63
Kamalova Dilorom Olimjon qizi

Maktabgacha ta'limni rivojlantirish – kelajak avlod kamolotiga qaratilgan strategik islohot 68
Kamolova Gavhar Akbarovna

Axloqiy qadriyatlar asosida milliy ertaklardan foydalanish texnologiyasi 71
Kayumova Nargiza Mirziyatovna, Xo'jayeva Sharofat Olimjon qizi

Insult bilan xastalangan bemorlarda nutq buzilishlari korreksiyasiga yondashuvlar 74
Maxkamova Laylo Majidovna

Milliy ta'lim tizimini yangilash va rivojlantirishning strategik modeli 77
Mengliqulova Maftuna Abdullayevna

Yangi O'zbekistonda ijtimoiy-iqtisodiy barqarorlik va uning shaxs psixikasiga deterministik ta'siri 82
Nishonova Oydinoy Mashrabjon qizi

Talabalarning mustaqil ta'lim faoliyatini tashkil etishda o'qituvchining fasilitatorlik roli 86
Sariyeva E'tibor Matchanboyevna, Urazbayeva Sabohat Ortiqbayevna, Yuldasheva Gavxaroy O'rinboy qizi

Raqamli ta'lim platformalaridan foydalanishning bugungi holati: muammo va imkoniyatlari 90
Suyarov Xurshid Baxriddinovich

Tarbiya darslarida boshlang'ich sinf o'quvchilarining kommunikativ kompetensiyasini shakllantirish metodikasi 95
Toshpo'latova Guldona Tulqin qizi

Kreativ yondashuvni shakllantirishda o'qituvchining innovatsion faoliyatini shakllantirish metodikasi 98
Usarova Marg'uba Nazar qizi

Boshlang'ich sinf o'quvchilarida kommunikativ nutq malakasini rivojlantirishning metodologik asoslari 102
Vaisova Yodgora Sardorbek qizi

Destruktiv oilalarda shaxslararo munosabat psixologiyasi 106
Sharafutdinova Xadichaxon Gulyamutdinovna

Maktabgacha ta'lim tashkilotlari direktorlarining axborot kompetensiyasini rivojlantirishning pedagogik shart-sharoitlari 110
Xalilayev Batirjon Taxirovich

O'quvchilarning individual ta'lim ehtiyojlarini aniqlash mezonlarining pedagogik va raqamli diagnostik asoslari 114
Xalknazarova Aysuliw Maxsetbaevna

Klinik integratsiya asosida farmakologiya fanini o'qitish modelini ishlab chiqish 118
Xasanboyeva Nafisaxon Abdullojonovna

Yurak glikozidlaridan zaharlanishni oldini olishni o'qitishning metodik-pedagogik asoslari 121
Xoliqova Oyistaxon Yuldashevna

Oliy ta'lim tizimida raqamli transformatsiya sharoitida bo'lajak o'qituvchilarning universal va kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirish metodikasi 125
Xurramov Anvar Jumanazarovich

Studying the Role of Magic Numbers and Nucleon Shells in Nuclear Structure 129
Yakubova Shoxidaxon Qodirovna, Dehqonova Ohista Qosimjonovna

Методика адаптивного физического воспитания молодежи с интеллектуальными нарушениями посредством специализированных гимнастических упражнений 133
Аслонова Гуллола Акрам кизи

Понятие эмоционально-оценочной лексики 137
Каримбаев Ниетбай Шарипович, Усенова Гульзира Женгисбай кызы

Изучение русского языка с использованием цифровых платформ: потребности, проблемы и решения 140
Умарова Дильфуза Маматкуловна

Инклюзивное образование в Республике Узбекистан: сравнение с мировым опытом 144
Пирманова Бахора Эшмухаммадовна

Inklyuziv ta'lim jarayonida empatiya va rahm-shafqatning pedagogik ahamiyati 148
Olimova Sarvara Sobitxon qizi

Bo'lajak defektologlarni oila bilan ishlashga tayyorlashning nazariy asoslari 152
M. B. Muxtorova

Maktabgacha yoshdagi eshitishida nuqsoni bor bolalarni talaffuzga o'rgatish metodlari 156
Bo'ronova Suxsoraxon Behzodjon qizi

The Role of Identity, Motivation, and Investment in Teaching English at School (Experimental Study) 160
Shahobova Sitora Baxromovna

Bo'lajak tarbiyachilarda umummadaniy kompetentlikni rivojlantirish jarayonining zamonaviy ta'lim paradigmasiga mos pedagogik modeli 166
Olimova Dilrabo Nurali qizi

Raqamli transformatsiya sharoitida tikuvchilik va dizayn ta'limida innovatsion pedagogik yondashuvlar asosida talabalar kasbiy kompetentligini rivojlantirish muammolari va istiqbollari 169
Umarova Fotima Abduraximovna

Boshlang'ich sinf o'qituvchilarini zamonaviy darsliklardan samarali foydalanishga o'rgatishning interaktiv metodlari 172
Kosimova Gullola Mullajonovna

Iqtisodiy ixtisoslik talabalari kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirishning metodologik asoslarini takomillashtirish: rus tili fanini o'qitishda 176
Nuraliyeva Maftuna G'ulomovna

Raqamli texnologiyalar asosida bo'lajak o'qituvchilarning metodik tayyorgarligini rivojlantirish bosqichlari 182
Xidirova Nodira Abduganiyevna

Maktabgacha ta'limda ta'lim jarayonini samarali tashkil etishda pedagogning kompetensiyasi 185
Eshmuratova Gauxar Maxsudovna

Frazeologik birliklar identifikatsiyasi 188
Omadjon Azamov Burxonovich

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

O'smirlik davrida empatiya rivojlanishiga ijtimoiy tarmoqlar va virtual muloqotning ta'siri 192
Qodirova Zebuniso Malikovna

Pedagogical Mechanisms for Enhancing the Competitiveness of
Higher Education Services in the Context of Socio-Economic Globalization 197
Babayeva Lola Ibragimovna

Integrativ yondashuv asosida talaba qizlarda jismoniy madaniyatni rivojlantirishning
pedagogik tizimini takomillashtirishning dolzarbligi 202
M. X. To'xtamisheva

Murakkab nuqsonli bolalarni umumta'lim maktablariga tayyorlash jarayonida logopedning
kommunikativ malakasini shakllantirishning nazariy va amaliy asoslari.. 207
Abdubokiyeva Adiba Baxodir qizi

Oliy ta'limda mustaqil ta'lim mazmunini kognitiv kompetensiyalarga yo'naltirib tashkil etish 211
Adashova Guljaxon Muxammadjonovna

STEAM yondashuvi asosida tayyorlov guruh bolalarining bilish faoliyatini
faollashtirishning samarali yo'llari 215
G. B. Maxmudova

Bo'lajak oligofreno-pedagoglarning kompetentlik faoliyatini tashkil etishning
psixologik-pedagogik shart-sharoitlari 219
Jumaboyev Nurillo Xayrullo o'g'li

Sun'iy intellekt asosida ta'lim sifatini monitoring qilish mexanizmlarini takomillashtirish 223
Jumanazarova G. U.

Maktabgacha tarbiya yoshidagi bolalarda duduqlanishni o'yin asosida bartaraf etish texnologiyalari 227
Jumanazarova Gullola Yoqubjanovna, Mamatqulova Sarbarxon Axmadjon qizi

Axloqiy qadriyatlar asosida milliy ertaklardan foydalanish texnologiyasi.. 230
Kayumova Nargiza Mirziyatovna, Xo'jayeva Sharofat Olimjon qizi

Sharq va G'arb mutafakkirlari merosida shaxs tarbiyasi masalalari 233
Mirabzalova Zaxro Shuhrat qizi

Oliy ta'limda talabalarning o'z-o'zini personallashtirishini tashkil qilish 238
Shamsiddinova Adiba Muzaffar qizi

Формирование интеллектуальных умений детей старшего дошкольного
возраста в условиях цифровой образовательной среды 242
Скрыльников Юрий Степанович

Динамика становления профессионально значимых личностных качеств будущих педагогов.......... 246
Тиллашайхова Хосият Азаматовна

Hamid Olimjon ijodining shakllanishidagi manbalar va ijodiy omillar... 250
U. A. Jumanaazarov

Maktabgacha ta'lim tashkilotlari tarbiyalanuvchilari moslashuvining psixologik yondashuvi....................... 254
G. R. Ibragimova, Abdukarimova Dilfuza

Tarixiy obidalar asosida tasviriy san'at talabalari ijodiy kompetensiyalarini rivojlantirish metodikasi 258
Qurvanboyeva Diyora Muzaffar qizi

Bo'lajak o'qituvchilarda sotsial intellekt va shaxslilik kamolotning o'zaro bog'liqligi 262
Avlayev Orif Umirovich

AR texnologiyasi asosida kompyuter arxitekturasini o'qitishni takomillashtirishning pedagogik asoslari.... 267
Saidkarimxonova Dilnozaxon Saidazizxon qizi

Sun'iy intelektning ixtisoslashgan ta'lim muassasalari bitiruvchilarini
tayyorlash sifatini oshirishdagi o'rni 273
Ubbiyev Alisher Tairovich

Inklyuziv ta'lim bo'yicha respublikada olib borilayotgan faoliyat 277
Sattorova Mohira Aminqulovna

Tasviriy faoliyat jarayonida maktabgacha tayyorlov guruh bolalarida emotsional intellektni shakllantirish . 281
Namazbayeva Lola Zakirovna, Malikova Umida Nurliboy qizi

Sport maktablarida 12–14 yoshli gandbolchilarda to'pni ilish va
uzatish texnikasini takomillashtirish metodikasini ishlab chiqish 285
Ismatullayeva Fotima Rustam qizi

Методология изучения этнопсихологических аспектов понимания долга перед родителями: цели, задачи и гипотезы исследования 289
Эргашев П. С., Азимова Х. А.

Uzluksiz ta'lim tizimida metakompetensiyalarni rivojlantirish strategiyalari va ularning tasnifi 292
Xurramov Anvar Jumanazarovich

Fundirlash konsepsiyasi – kelajak pedagoglarining asosiy poydevori 296
G'oyimov Umar Eshmurodovich

Pedagogik oliy ta'lim muassasalarida qo'llanilayotgan metodik ta'minotning hozirgi holati: tahliliy o'rganish 301
Xujamkulova Nafisa Ruzikulovna

Pedagogik metod: intellekt xaritalar yordamida lazerlarning amaliyotda qo'llanilish sohalarini vizuallashtirish 307
Olimjonova Nigina Sobirjon qizi

Maktabgacha ta'lim tashkiloti guruhlarida rivojlanish markazlarini tashkil etish 312
G. R. Ibragimova, Normamatova Rayhona Alisher qizi

Pedagogik o'yinlar va interaktiv faoliyatlarning ta'lim jarayonidagi o'rni 317
Qodirova Sevara Shuxratovna

Shaxs psixikasi rivojlanishiga ta'sir etuvchi omillar 325
Boboyeva Maxsuda Ataxonovna, Rajapboyeva Ozoda Shuxrat qizi, Karimova Malohat O'rinboy qizi

Jismoniy tarbiya darslarida innovatsion pedagogik texnologiyalardan foydalanishning sifat samaradorligi 329
Hasanova Dilnora Rustam qizi, Ehnazarov Jo'raqul

Integratsion yondashuv asosida bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining kasbiy sifatlarini shakllantirishning metodik tizimi 333
Boynazarova Munojat

O'yin faoliyati orqali kasbga yo'naltirish mexanizmlari 337
Allaberdiyeva Kumri Xamrayevna, Toshmurodova Marjona

Модель методического сопровождения педагогов доо в развитии математической грамотности и логического мышления старших дошкольников на основе игровых технологий 340
Гаухар Джанпеисова

Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining baholash malakasini rivojlantirish muammolari va imkoniyatlari 347
Majidova Hilola Eshquvat qizi

Формирование коммуникативной компетенции студентов на занятиях узбекского и иностранных языков: интегративный подход 351
Турланова Сауле Дадажановна

Ta'lim jarayonida digital storytelling metodidan foydalanish orqali o'quvchilarning ijodiy yozuv kompetensiyasini shakllantirish 357
Maxsetova Zuxra Torebayevna

Futbol mashg'ulotlarida kreativ yondashuvlarni qo'llash amaliyoti 361
Karimov Odiljon Baxadirovich

Oliy ta'limda talabalarning kreativligini rivojlantirishda sun'iy intellektdan foydalanishning nazariy-metodologik asoslari (amaliy matematika yo'nalishi misolida) 364
Samatova Munira Dilshod qizi

Подготовка к школе как условие развития коммуникативных умений у детей дошкольного возраста с тяжёлыми нарушениями речи 368
Ахмедова З. М., Абдурахмонова М. А.

Boshlang'ich sinf o'quvchilarini rivojlantiruvchi ta'limni amalga oshirishga talaba motivatsiyaviy-qadriyatli munosabatlari tizimi shakllanganligi darajalari va ularning sifatiy tavsifi 373
Ergasheva Matluba Burxonovna

Ritmik va ijodiy gimnastika mashqlari orqali bolalarda estetik didni shakllantirish metodlari 378
Kamchiyev Salimberdi Xudayberdiyevich

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

Interaktiv ta'lim platformalari asosida informatika va axborot texnologiyalari faniga oid kompetensiyalarni rivojlantirish samaradorligi 382
Karimov Feruz Raimovich

Koxlear implantli bolalar og'zaki nutqini shakllantirishda qo'llaniladigan zamonaviy usullar 386
Mamasiddikova Maftuna Akbarjon qizi

Bo'lajak ingliz tili o'qituvchilarining media savodxonligini oshirishning zamonaviy pedagogik texnologiyalari 389
Masharibova Lobar Rayimberganovna

Duduqlanuvchi bolalarda verbal muloqot ko'nikmalarini o'yin texnologiyalari asosida rivojlantirish 393
Mirtoyeva Shohruza Ibjohimjon qizi

Maktab voleybol sport to'garaklari mashg'ulotlarida harakatli o'yinlardan foydalanish 396
Ortug'mat Jumanov, Zarina Abdusattarova

Talabalar mustaqil ta'limini samarali tashkil etish omillari va mexanizmlari 400
Raxmatova Nargiza Dolibayevna

Bola nutqining rivojlanishiga ta'sir ko'rsatuvchi salbiy va ijobiy muhit omillari. XXI asr taraqqiyotida nutq faoliyatining shakllanishi 403
Ro'ziyeva Nozimaxon Oybek qizi

Maktabgacha ta'lim tashkilotlari tarbiyalanuvchilarining ijodkorligini ijtimoiy-pedagogik faoliyatda rivojlantirish texnologiyasi 406
Sadikova Dilafruz Xusanovna, Butayeva Gavhar Xudoyorovna

Fan va tabiatni tanishtirish orqali maktabgacha katta yoshdagi bolalarni rivojlantirish usullari 410
Sh. T. Musulmonova

15-17 yoshgacha bo'lgan kurashchilarni yillik yuklamalarini taqsimlash 413
Qirgiboyev Shaxbozbek Aslidin o'gli, Xamidjonov Muhammadbobir Ulug'bek o'gli

Davlat boshqaruvi tizmida korrupsiyaviy xavf-xatarlarni baholash va prognozlash metodologiyasi 416
Sotvoldiyev Akbarjon Umidjon o'g'li

O'smirlar orasida tengdoshlar bosimi va uning psixologik ta'siri 419
Toshpo'latova O'giloy Baxtiyor qizi

Boshlang'ich ta'limda o'quvchilarni shaxsiy rivojlantirish 422
Turdiyeva Raxima Kurbanovna

Matnli topshiriqlar vositasida ona tili darslarida o'quvchilarning kreativ tafakkurini rivojlantirish 426
Yulbarsov Ochilbek Obidjon o'g'li, Isayeva Gulnur Shakirjanovna

Методы исследования сенсомоторных эффектов и внимания у детей дошкольного возраста 432
Г. С. Алиходжаева

Роль театрализованной деятельности в формировании представлений о родине у дошкольников . 436
Г. С. Алиходжаева, У. О. Мамадалиева

Логическое мышление детей 5–7 лет в вариативном дошкольном образовании: нормативные основания и концептуальная модель 440
Г. Э. Джанпеисова, В. В. Горбунова, Э. З. Убайдуллаева

O'qitishning maqsad va vazifalarini talabalarning bo'lajak pedagogik faoliyatini modellashtirish sifatida ... 444
Murodova Umida Dilmurodovna

Развитие прагматической компетенции аудирования с помощью инновационных технологий в обучении немецкому языку 449
Саидова Махсудахон Аббасовна

Развитие профессиональной подготовки будущих воспитателей в системе высшего педагогического образования 452
Собирова Пошшаой Эркин кизи

Современные педагогические концепции и структурные элементы игровых технологий 455
Хафизова Машхура Аминовна

BOSHLANG'ICH TA'LIMDA O'QUVCHILARNI SHAXSIY RIVOJLANTIRISH

Turdiyeva Raxima Kurbanovna
Guliston davlat universiteti

Annotatsiya: Ushbu maqolada shaxsiy rivojlanish va uning ahamiyati, boshlang'ich ta'limda o'quvchilarni shaxsiy rivojlantirishni qo'llab-quvvatlashning nazariy va amaliy asoslari o'rganiladi. Shuningdek, maqolada shaxsiy rivojlanish konsepsiyasi, uning tarkibiy qismlari va boshlang'ich ta'limda uni qo'llab-quvvatlashga qaratilgan pedagogik yondashuvlar tahlil qilinadi.

Kalit so'zlar: boshlang'ich ta'lim, shaxs, nazariya, shaxsiy rivojlanish, muhit, hissiy intellekt, ijtimoiy xulq-atvor, kognitiv qobiliyatlar, motivatsion ko'nikmalar, tuyg'ular, muvaffaqiyat.

Abstract: This article examines personal development and its importance, as well as the theoretical and practical foundations for supporting students' personal development in primary education. The article also analyzes the concept of personal development, its components, and pedagogical approaches aimed at supporting it in primary education.

Key words: primary education, personality, theory, personal development, environment, emotional intelligence, social behavior, cognitive abilities, motivational skills, emotions, success.

Аннотация: В данной статье рассматриваются личностное развитие и его значение, теоретические и практические основы поддержки личностного развития учащихся начальной школы. Также анализируется концепция личностного развития, его компоненты и педагогические подходы, направленные на его поддержку в начальной школе.

Ключевые слова: начальная школа, личность, теория, личностное развитие, окружающая среда, эмоциональный интеллект, социальное поведение, когнитивные способности, мотивационные навыки, эмоции, успех.

KIRISH

Zamonaviy jamiyatning dolzarb muammolaridan biri o'zgaruvchan ijtimoiy va iqtisodiy sharoitlarda yashashga tayyor shaxsni shakllantirishdir. Ma'lumki, rivojlanishga eng katta sezgirlik bolalik davrida namoyon bo'ladi. Bu davrda shaxsning poydevori qo'yiladi, asosiy ijtimoiy munosabatlar, dunyoqarash asoslari va odatlar jadal shakllanadi, kognitiv qobiliyatlar hamda hissiy-irodaviy soha rivojlanadi, atrofdagi dunyo bilan turli xil munosabatlar shakllanadi. Boshlang'ich maktab yoshida eng intensiv rivojlanishni ta'minlaydigan yetakchi faoliyat – bu o'rganishdir.

Ammo tez sur'atlar bilan rivojlanayotgan va raqobatbardosh dunyoda akademik ko'rsatkichlarning o'zi muvaffaqiyatni kafolatlamaydi. Akademik muvaffaqiyat muhim bo'lsa-da, bolalarni boshqalardan ajratib turadigan omil – bu ularning shaxsiyatidir. Shaxsiyatni rivojlantirish bolaning kimligini o'zgartirish emas, balki uning to'liq salohiyatini ochish jarayonidir.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Boshlang'ich ta'limda o'quvchilarni shaxsiy rivojlantirish masalasi pedagogika va psixologiya fanlarida keng tadqiq etilgan. Ilmiy manbalarda shaxsiy rivojlanish o'quvchining intellektual, ijtimoiy, emotsional va axloqiy sifatlarini kompleks tarzda shakllantirish jarayoni sifatida talqin qilinadi. Rivojlanishning ijtimoiy-madaniy asoslarini yoritishda Lev Vygotsky ta'lim va rivojlanish o'zaro uzviy bog'liq jarayon ekanini, yaqin rivojlanish zonasi orqali shaxsning imkoniyatlari kengayishini asoslab bergan. Kognitiv rivojlanish nazariyasida Jean Piaget boshlang'ich maktab yoshidagi bolalarning tafakkuri aniq amaliy operatsiyalar bosqichida shakllanishini ta'kidlab, o'qitish metodlarini yosh xususiyatlariga moslashtirish zarurligini ko'rsatadi.

Zamonaviy pedagogik tadqiqotlarda shaxsiy rivojlanish kompetensiyaviy yondashuv asosida koʻrib chiqilib, oʻquvchining oʻz-oʻzini anglash, mustaqil fikrlash, refleksiya va ijtimoiy moslashuv koʻnikmalarini shakllantirishga alohida eʼtibor qaratiladi. Xususan, insonparvarlik pedagogikasi vakillari, jumladan Carl Rogers taʼlim jarayonida shaxsga yoʻnaltirilgan muhit yaratish oʻquvchining ichki motivatsiyasini kuchaytirishini qayd etadi. Mahalliy tadqiqotlarda esa boshlangʻich taʼlim jarayonida milliy qadriyatlar, ijtimoiy tajriba va interaktiv metodlar asosida shaxsiy rivojlanishni qoʻllab-quvvatlashning metodik asoslari ishlab chiqilgan.

Umuman, adabiyotlar tahlili shuni koʻrsatadiki, boshlangʻich taʼlimda oʻquvchilarni shaxsiy rivojlantirish samaradorligi oʻqitish mazmuni, pedagogik texnologiyalar, ijtimoiy muhit va oʻqituvchining kasbiy kompetentligiga bevosita bogʻliqdir.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Shaxsiyat haqida mulohaza yuritar ekanmiz, psixologiyadagi shaxsiyat nazariyalarini tushunish muhim ahamiyat kasb etadi. Shaxsiyat nazariyalari shaxsiyatning qanday shakllanishi, oʻzgarishi va xulq-atvorga qanday taʼsir koʻrsatishini tushuntirib beradi.

1-rasm: **Biologik shaxsiyat nazariyasi**

Biologik yondashuvlar shuni koʻrsatadiki, genetika asosan shaxsiyat uchun javobgardir. Irsiylik boʻyicha tadqiqotlar genetika va shaxsiy xususiyatlar oʻrtasida bogʻliqlik mavjudligini koʻrsatadi [6]. Eng taniqli biologik nazariyotchilardan biri nemis-britaniyalik psixolog Hans Eysenck (1916-1997) boʻlib, u shaxsiyat jihatlarini biologik jarayonlar bilan bogʻlagan.

2. **Xulq-atvor shaxsiyat nazariyasi.** Xulq-atvor shaxsiyat nazariyasi shaxsiyat shaxs va atrof-muhit oʻrtasidagi oʻzaro taʼsir natijasi ekanligini taʼkidlaydi [2]. Xulq-atvor nazariyachilarining fikriga koʻra, shartlanish bizning atrof-muhitimiz bilan oʻzaro taʼsir orqali yuzaga keladi, bu esa oxir-oqibat shaxsiyatimizni shakllantiradi. Xulq-atvor nazariyasining asoschilari amerikalik psixologlar John B. Watson (1878-1958) va B. F. Skinner (1904-1990) kabi olimlardir.

3. **Psixodinamik shaxsiyat nazariyasi.** Psixodinamik nazariyaning asoschilari avstriyalik psixolog Sigmund Freud (1856-1939)ning psixoseksual nazariyasi va Erik Erikson (1902-1994)ning psixososial rivojlanish bosqichlarini oʻz ichiga oladi. Freyd shaxsiyatni uchta tarkibiy qismga: id, ego va superego qismlariga ajratgan. Id ehtiyojlar va istaklarga javobgar boʻlsa, superego ideallar va axloqiy meʼyorlarni tartibga soladi, ego esa id, superego va voqelik talablarini muvozanatlashtiradi, deb hisoblagan. Erikson shaxsiyat bir qator bosqichlardan oʻtib rivojlanadi, har bir bosqichda maʼlum nizolar yuzaga keladi, deb taʼkidlagan. Har bir bosqichdagi muvaffaqiyat ushbu nizolarni muvaffaqiyatli yengishga bogʻliq, deb hisoblagan.

4. **Gumanistik shaxsiyat nazariyasi.** Gumanistik nazariya shaxsiyat rivojlanishida erkin iroda va individual tajribaning muhimligini taʼkidlaydi [3]. Gumanistik nazariyachilar qatoriga amerikalik psixologlar Carl Rogers (1902-1987) va Abraham Maslow (1908-1978) kiradi. Gumanistik nazariya oʻz-oʻzini anglash konsep-

siyasini ilgari suradi, bu esa shaxsiy o'sish va xatti-harakatlarni rag'batlantirishga xizmat qiladi. Ushbu yondashuvga ko'ra, odamlar tabiatan o'zlarini va dunyoni yaxshiroq qilish imkoniyatiga ega bo'lib, bu ko'p jihatdan ularning o'ziga bog'liqdir.

5. **Xususiyat shaxsiyat nazariyalari.** Xususiyat nazariyasiga ko'ra, shaxsiyat bir qator keng xususiyatlardan iborat. Xususiyat – bu shaxsning muayyan yo'llar bilan o'zini tutishiga sabab bo'ladigan nisbatan barqaror sifatdir. Eng mashhur xususiyat nazariyalaridan biri Eysenckning uch o'lchovli nazariyasi hamda shaxsiyatning besh omilli nazariyasidir. Eysenck shaxsiyatning uch asosiy o'lchami mavjud, degan xulosaga kelgan: ekstroversiya, nevrotizm va psixotizm [(1)]. Keyinchalik tadqiqotlar inson shaxsiyatining beshta keng o'lchamga ega ekanligini, ko'pincha shaxsiyatning "Katta 5" nazariyasi deb atalishini ta'kidladilar. "Katta 5" nazariyasiga ko'ra, shaxsiyat beshta asosiy o'lchov bilan tavsiflanadi: ochiqlik, mas'uliyatlilik, ekstraversiya, kelishuvchanlik va nevrotizm; ular birgalikda OCEAN qisqartmasi bilan ataladi [(4)]. Bu nazariyalar o'quvchi shaxsini shakllantirishda muhim ahamiyatga ega bo'lib, uning shaxsiyatini rivojlantirishda nazariy asos vazifasini bajaradi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Bugungi kunda maktablarimiz nafaqat bolaga bilim berish, balki uni shaxs sifatida shakllantirish kabi o'ta muhim masalani ham hal qilishi kerak. Maktabda o'qitiladigan o'quv dasturi shaxsiy rivojlanishni muvaffaqiyatli rag'batlantirish uchun puxta rejalashtirilishi va boshqarilishi lozim [(5)].

Bolalar uchun sifatli ijtimoiy munosabatlarni o'rnatish hamda maqsad va vazifalarni aniq yetkazish imkonini beradigan muhitni yaratish ularni rivojlantirishning kalitidir. Agar erta ta'lim ushbu talablarga javob bermasa, bu bolalarning rivojlanishini sezilarli darajada sekinlashtiradi, natijada ta'lim ham, jamiyat ham muvaffaqiyatga erishishiga to'sqinlik qilishi mumkin. Ular bir xil yoshdagi tengdoshlariga nisbatan rivojlanishda orqada qolishlari mumkin [(5)].

Mamlakatimizda an'anaviy ta'lim tizimi o'quvchilarning shaxsiyatining kognitiv o'lchamini rivojlantirishga ko'proq e'tibor qaratadi. Ammo Angliya, AQSH, Germaniya, Moldaviya, Ruminiya, Finlandiya, Rossiya, Hindiston kabi rivojlangan mamlakatlar maktablarida o'quvchilarni kichik yoshidan boshlab shaxsiyatini rivojlantirishga katta ahamiyat beriladi. Ularning maktab o'quv dasturlariga shaxsiy rivojlanish (PD) yo'nalishi kiritilgan bo'lib, maxsus o'quv dasturlari, mashg'ulotlar, o'yinlar, treninglar, darsdan tashqari mashg'ulotlar va tajribali pedagoglar yordamida o'quvchilar shaxsiyati muntazam ravishda rivojlantirib boriladi. Bu esa o'quvchilarda o'ziga ishonch, chidamlilik, qiyinchiliklarni yengish, moslashuvchanlik, ijodkorlik kabi hayotiy ko'nikmalarning shakllanishiga yordam beradi.

Shaxsiy rivojlanish – bolaning ichki va tashqi "men"ini rivojlantirish hamda uning xulq-atvori, munosabati va muloqot uslubida ijobiy o'zgarishlarni amalga oshirish jarayonidir. Boshlang'ich maktab o'quvchilarining shaxsiy rivojlanishi – bu bolaning o'z-o'zini anglashi, axloqiy fazilatlari, o'ziga bo'lgan ishonchi, o'rganishga bo'lgan motivatsiyasi va ijtimoiy xulq-atvorini rivojlantirishning maqsadli jarayonidir. Boshlang'ich maktab yoshida shaxsiyatning poydevori qo'yiladi, bu esa bolaning kelajakdagi akademik rivojlanishini belgilaydi. Boshlang'ich sinf o'quvchilarini shaxsiy rivojlantirishning pedagogik asoslari quyidagilardan iborat: o'z-o'zini anglash o'quvchilarning o'z "men"iga murojaat qilishi, o'z his-tuyg'ulari, fikrlari, xatti-harakatlari va istaklarini anglashiga yordam beradi; o'ziga bo'lgan ishonch o'quvchilarda o'z-o'zini hurmat qilish, kuchli va kuchsiz tomonlarini tan olish hamda qobiliyatlariga ishonish ko'nikmalarini shakllantiradi; ijtimoiy-emotsional rivojlanish (SEL) bolalarning hissiy reaksiyalarini boshqarish, tengdoshlari bilan do'stona muloqot qilish va nizolarni bartaraf etish ko'nikmalarini rivojlantiradi; rivojlantiruvchi muhit har bir bolaning individualligini ochish va salohiyatini yuzaga chiqarishga xizmat qiladi; o'z xatolarini tahlil qilish xatoni to'siq emas, balki rivojlanish imkoniyati sifatida qabul qilishga o'rgatadi; individual yondashuv esa har bir o'quvchining shaxsiy salohiyatini ochishga yordam beradi.

XULOSA

Boshlang'ich sinf o'quvchilarini shaxsiy rivojlantirishning metodologik yondashuv asoslari quyidagilarni qamrab oladi:

- o'quv faoliyati va darsdan tashqari mashg'ulotlar o'quvchilarda o'ziga ishonch va motivatsiyani shakllantiradi;
- rolli o'yinlar (role playing) muloqot madaniyati va intizomni rivojlantiradi;
- hikoya qilish va nutq so'zlash o'z fikrini aniq bayon etish ko'nikmalarini mustahkamlaydi;

- guruh loyihalari hamkorlik, tanqidiy va kreativ fikrlashni rivojlantiradi; san'atga asoslangan mashg'ulotlar (rasm chizish, kuylash, raqs tushish, loy, plastilin va qog'ozdan yasash) ijodiy qobiliyatlarni yuzaga chiqaradi;
- STEM mashg'ulotlari (robototexnika, matematika viktorinalari) innovatsion tafakkurni rivojlantiradi;
- strategik o'yinlar (shaxmat, shashka, jumboqlar) aqlni charxlaydi va diqqatni jamlaydi;
- sport va harakatli o'yinlar esa kognitiv, jismoniy, ijtimoiy hamda hissiy farovonlikni yaxshilaydi, jamoa bilan ishlash va yetakchilik ko'nikmalarini rivojlantiradi.

O'quvchilar shaxsiyatini rivojlantirishda maktab o'qituvchilariga quyidagi tavsiyalar beriladi:

- o'quvchilarning o'z-o'zini anglashiga ko'maklashish;
- tabiiy qobiliyatlarini rivojlantirish;
- o'ziga ishonch va kuchli xarakterni shakllantirish;
- rivojlantiruvchi muhit yaratish;
- rivojlanishdagi kamchiliklarni bartaraf etish;
- har bir yutug'ini rag'batlantirish;
- xatolarni tahlil qilish muhitini yaratish.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Al-Alaviy M., Al-Sinaviy, Al-Hussayniy va boshqalar. Yosh ummonliklarga tegishli ixtisoslikni tanlashda Eysenck shaxsiyati ta'siri. Oman Med J. 2017; 32(4): 289-296. doi:10.5001/omj.2017.57.
2. Bland A.M., DeRobertis E.M. Gumanistik nuqtai nazar. In: Zeigler-Hill V., Shackelford T.K. (tahrirlar). Shaxs va individual farqlar ensiklopediyasi. Springer International Publishing; 2020: 2061-2079. doi:10.1007/978-3-319-24612-3-1484.
3. Bishor S.K., Dikson M.R., Mur J.W., Lundy D. Shaxsga xulq-atvor nuqtai nazarlari. In: Zeigler-Hill V., Shackelford T. (tahrirlar). Shaxs va individual farqlar ensiklopediyasi. Cham: Springer; 2016. doi:10.1007/978-3-319-28099-8.
4. Nvikova I.A. Katta beshlik (Besh faktorli model va besh faktorli nazariya). In: Keyt K.D. (tahrir). Madaniyatlararo psixologiya ensiklopediyasi. Hoboken, NJ: John Wiley & Sons; 2013. doi:10.1002/978111833893.wbeccpo54.
5. Tattum D., Tattum E. Ijtimoiy ta'lim va shaxsiy rivojlanish. Routledge; 2017.
6. Vukasovic T., Bratko D. Shaxsning irsiyligi: xulq-atvor genetikasining meta-tahlili. Psychol Bull. 2015; 141(4): 769-785. doi:10.1037/bul0000017.

MAKTAB TA'LIMI SCHOOL EDUCATION ШКОЛЬНОЕ ОБРАЗОВАНИЕ

13.00.00	Pedagogika fanlari
13.00.01	Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
13.00.02	Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
13.00.03	Maxsus pedagogika
13.00.04	Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
13.00.05	Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
13.00.06	Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohalari va bosqichlari bo'yicha)
13.00.07	Ta'limda menejment
13.00.08	Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
13.00.09	Ijtimoiy pedagogika
07.00.00	Tarix fanlari
19.00.00	Psixologiya fanlari
01.00.00	Fizika-matematika fanlari
02.00.00	Kimyo fanlari
03.00.00	Biologiya fanlari
09.00.00	Falsafa fanlari
10.00.00	Filologiya fanlari
11.00.00	Geografiya fanlari

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA’LIMI

Mas’ul muharrir: Ramzidin Ashurov
Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov
Musahhih: Alibek Zokirov
Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №3(1)

© Materiallar ko‘chirib bosilganda “Maktabgacha va maktab ta’limi” jurnali manba sifatida ko‘rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma’sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

“Maktabgacha va maktab ta’limi” jurnali 26.09.2023-yildan O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C–5669363 reyestr raqami tartibi bo‘yicha ro‘yxatdan o‘tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzilimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.